

TIIVISTELMÄT – LÄHETYS-TEOLOGINEN AIKAKAUSKIRJA 14/2011

HEIDI HIRVONEN

Juutalaiset ja muslimit – vastakkainasettelusta vuoropuheluun?

Juutalaisten ja muslimien vastakkainasettelu erityisesti viimeisten sadan vuoden aikana on vaikuttanut voimakkaasti kummankin yhteisön näkemyksiin toisistaan. Vastakkainasettelun syynä ovat kuitenkin ennen kaikkea poliittiset tekijät ja historialliset kokemukset. Uskontoina juutalaisuus ja islam muistuttavat läheisesti toisiaan, ja niiden kannattajilla on samantapaisia haasteita varsinkin vähemmistöinä länsimaissa. Viimeisten vuosikymmenten aikana juutalaiset ja muslimit ovat käynnistäneet lukuisia vuoropuheluhankkeita keskinäisen yhteisymmärryksen lisäämiseksi. Keskeisiä teemoja ovat olleet Israelin valtio ja palestiinalaiskysymys, pyhät kirjoitukset sekä uskonnollinen laki. Suurin osa vuoropuheluista pyrkii rauhanomaisen rinnakkainelolon edistämiseen ja toimintaan yhteisen hyvän puolesta.

TOMI KARTTUNEN

Dietrich Bonhoeffer Vanhan testamentin kristologisesta tulkinnasta

Vanha testamentti joutui kovan hyökkäyksen kohteeksi kansallissosialistisessa Saksassa 1930-luvulla. Argumentteja VT:n kritiikkiin saatiin myös silloisesta eksegeettisestä ja dogmihistoriallisesta tutkimuksesta. Dietrich Bonhoeffer liittyi niihin, jotka painottivat Raamatun kaanonin kokonaisuuden elintärkeää merkitystä kristilliselle uskolle ja teologialle. VT:n ja UT:n yhteenkuuluvuuden näkeminen johti sekä teologisiin johtopäätöksiin että käytännön toimiin vainottujen juutalaisten, ihmisarvon ja kristillisen identiteetin puolustamiseksi. Niin kutsuttu Bethelin tunnustus (1933), jonka valmisteluvaiheeseen Bonhoeffer merkittävästi osallistui, on merkkipaalu juutalaisten ja kristittyjen välisten suhteiden kehityksessä.

JUHANI KOIVISTO

Juutalaiselle ensin – Lausannen liikkeen juutalaisten evankelioimisen neuvottelukunta 1980–2011

Lausannen liikkeen Pattayan kokouksessa vuonna 1980 perustettiin juutalaisten evankelioimisen verkosto Lausanne Consultation on Jewish Evangelism, LCJE. Verkosto kokoaa vuorovaikutukseen niitä, jotka haluavat viedä evankeliumia juutalaisille. Verkosto toimii sekä maailmanlaajuisesti että alueittain. LCJE on noin kolmen vuosikymmenen aikana järjestänyt yhdeksän maailmanlaajaa kokoontumista. Näistä viimeinen oli elokuussa 2011 High Leighssä Hoddesdonissa Lontoon pohjoispuolella. Kokoontumisten tavoitteena on juutalaislähetytyksessä mukana olevien vuorovaikutus, erityiskysymysten käsittely sekä raporttien kuuleminen eri puolilta maailmaa. LCJE:n yhdysiteenä on LCJE Bulletin, ja sen kotisivu on www.lcje.net.

ANNI MARIA LAATO

Juutalaisuuden ja kristinuskon kohtaamisen varhaisia vaiheita: Tiet eroavat — kristittyjen näkökulma

Kristinuskon ja juutalaisuuden teiden eroaminen nähdään nykyään pitkänä ja vaiheikkaana prosessina. Tilanne, jossa tavalliset kristityt ja juutalaiset – ja heidän mukanaan ajatukset ja käytännöt – Boyarinin sanoin ”ylittivät rajan” puolin ja toisin, pakotti kirkon teologit määrittelemään tarkasti mikä kristittyjä ja juutalaisia oikeastaan erottaa. Valtasuhteet eivät vielä 300-luvun lopulla olleet itsestään selvät: vaikka kristinusko olikin jo sallittu ja suosittu, myös keisari Julianuksen (keisarina 355–363) täyskäännös oli vielä hyvässä muistissa. Juutalaisuus kukoisti erityisesti idässä: esimerkiksi Galilean upeat synagogat on rakennettu konstantinolaisen käänteän jälkeen.

ANTOINE LEVY

Messiaaninen juutalaisuus — katolinen näkökulma

Virallinen dialogi katolisen kirkon edustajien ja messiaanisen liikkeen johtajien välillä syntyi kolmannen vuosituhannen alussa. Tämä artikkeli pyrkii omalta osaltaan valottamaan syntyneen dialogin historiallista ja teologista taustaa katolisesta näkökulmasta. Sen jälkeen kun varhaisen kirkon ”juutalaistava” osa oli ajautunut erilleen ja hajonnut, juutalaiset olivat kirkolle yhtä kuin Kristuksen pelastuksesta kieltäytyminen, mikä puolestaan on ollut syynä juutalaisvastaisen vihan pitkään historiaan. Tämänkaltainen suhtautumistapa alkoi vähitellen muuttua 1800-luvun puolivälissä. Kuitenkin vasta Vatikaanin toisen konsiilin jälkeen katolisessa kirkossa saatiin aikaan myönteinen arvio Israelin pysyvistä olemassaolosta viralliseksi. Viime aikojen pyrkimykset luoda uudelleen juutalaista miljöötä – jopa ”heprealaisen kirkon” solua katolisen kirkon sisälle – ovat tuskin tuottaneet toivottua tulosta. Tältä kannalta katsottuna vastavuoroisen toistensa ”tunnustamisen” merkitys nykyisen dialogin tärkeimpänä tavoitteena on saatu tutkittua. On väitetty ettei tällaista tunnustamista voida tulkita normatiivisen ekumenian termein, ikään kuin se osoittaisi näkyvän kirkon kahden osapuolen yhdistämistä. Se on pikemminkin ymmärrettävä eskatologisesta näkökulmasta käsin, juutalaisten ja ei-juutalaisten lopullisena sovintona heidän yhteisen Messiaansa kautta.

PEKKA LINDQVIST

Juutalaisuuden ja kristinuskon kohtaamisen varhaisia vaiheita: Varhaiset kristityt juutalaisesta näkökulmasta

Varhainen rabbiininen juutalaisuus ensimmäisinä vuosisatoina oli pakotettu rajanvetoon uutta rinnalleen noussutta liikettä kohtaan. Kanssakäymistä harhaoppisten (*minim*) kanssa haluttiin rajoittaa ja näiden aiheuttama uhka nähtiin pakanoitakin suuremmaksi ongelmaksi. Vaikka *minim* ei aina ja kaikkialla viittaakaan välttämättä kristittyihin, on tämä kuitenkin monissa kohdissa ilmeistä. Kristittyjen (varsinkin juutalais-kristittyjen) vaarallisuudesta varoitetaan sekä halakhisin rajoituksin (harhaoppisten kanssa ei tule olla tekemisissä) että tapauskertomuksin. Josefuksen neutraalit, elleivät jopa sympatiaa ilmaisevat, maininnat kristityistä

kertovat toisenlaisesta asenteesta, joka oli mahdollinen tilanteessa, jossa ortodoksian vaaliminen ja rajanveto ei ollut keskeinen pyrkimys.

JUKKA NORVANTO

Miten Matteuksen evankeliumissa näkyy juutalaisten haluttomuus kertoa evankeliumia pakanoille

Matteuksen evankeliumin kummallisuuksiin kuuluu se, että vaikka se on alun perin kirjoitettu lähinnä juutalaisista koostuvalle lukijakunnalle, siinä korostetaan voimakkaasti Jeesuksen ja pakanoiden suhdetta. Suhde näkyy jo sukuluettelon maininnoilla pakanakansoihin kuuluvista Jeesuksen esiäideistä, itämaan tietäjistä, jotka menivät katsomaan syntynyttä Messiasta, Jeesuksen hämmästyksestä nähdä, kuinka suuri usko oli sadanpäälliköllä, jonka kotiin Jeesus oli valmis menemään. Korostus näkyy myös siitä, kuinka Jeesus kehuu tyttärelleen avun saaneen kanaanalaisen uskoa, se näkyy roomalaisen sadanpäällikön ristin juurella lausumista sanoista: ”Tämä oli todella Jumalan Poika.” Vielä aivan kirjan lopulla Matteus ainoana välittää lähetyskäsken siinä muodossa, jossa puhutaan kaikista kansoista. On ilmeistä, että yksi Matteuksen evankeliumin tarkoituksista oli laajentaa Jeesukseen uskoviin juutalaisten ymmärrystä nähdä evankeliumin kuulumista myös pakanoille. Heillä ei ole oikeutta pitää evankeliumia vain itsellään.

HANNA RISSANEN

Suomen Lähetysseuran juutalaislähetystyö

Kun muualla Euroopassa perustettiin erillisiä juutalaislähetysseuroja, niin Suomessa sellaista ei katsottu tarpeelliseksi, vaikka siitä keskusteltiin. Täällä juutalaistyö jäi varsin pian vuonna 1859 perustetun Suomen Lähetysseuran vastuulle. Se kohdistettiin aluksi täällä asuvien juutalaisten pariin. Ensimmäiset juutalaislähetystyöntekijät lähetettiin vuonna 1912 Czernowitziin Itävalta-Unkariin. Ensimmäisen maailmansodan syttymisen vuoksi työ jouduttiin kuitenkin keskeyttämään. Lähetysseuran ensimmäiset työntekijät Palestiinassa olivat Apeli ja Anna-Maija Saarisalo. Varsinainen juutalaislähetystyön uranuurtaja Israelissa oli kuitenkin Aili Havas (vuodet 1932-1969). Nykyään Lähetysseuralla on juutalaistyötä Jerusalemissa, Haifassa ja Tel Aviv-Jaffossa.

JUHA-PEKKA RISSANEN

Messiaaninen juutalaisuus Richard Harvey'n kirjoituksessa ”Jewish Believers in the Church”

Tarkasteltava käänösartikkeli keskittyy oman aikamme juutalaissyntyisten Jeesuksen seuraajien uskoon ja ajatteluun. Koko ajanlaskumme ajan on ollut niitä alkuperältään juutalaisia, jotka ovat löytäneet Messiaansa Jeesuksessa. Heitä on kutsuttu eri aikoina eri nimikkeillä, kuten ”juutalaiskristityt”, ”heprealaiskristityt” tai ”kristityt juutalaiset”. 1900-luvun alkupuolelta lähtien liikkeelle/-ille on yleistynyt nimitys ”messiaaniset juutalaiset”, ja näin erityisesti 1970-luvulta alkaen. 1800-luvulla alkoi kansallinen ja kansainvälinen messiaanisten juutalaisten järjestäytyminen – samalla kun perustettiin protestanttisia

lähetysjärjestöjä juutalaisten tavoittamiseksi evankeliumilla. Nykyään Israelissa asuvien messiaanisten juutalaisten määrä on arvioiden mukaan 10 000 henkilön molemmin puolin, mutta USA:ssa heitä on useita kymmeniä tuhansia. Artikkelin on tiivistetty käännös englanninkielisestä tekstistä ”Jewish Believers in the Church” (Lausanne Occasional Paper No. 60; Issue Group on Reaching Jewish People with the Gospel, Group No. 31), sen luvusta ”Juutalais-evankeliointi, kutsu kirkolle”. Tekstiä on lyhennetty jättämällä siitä pois sellaisia jaksoja, jotka eivät ole välttämättömiä kokonaisuuden kannalta.

SERAFIM SEPPÄLÄ

Ortodoksinen kristillisyys ja juutalaisuus:

Paradigmaattisia yhtäläisyyksiä

Artikkeli keskustelee ortodoksinen kristinuskon ja juutalaisuuden yhtäläisyyksistä paradigmaattisella tasolla nostamalla esiin viisi uskontojen perusrakenteissa, lähtökohdissa ja ajattelumalleissa olevaa rakenteellista yhtäläisyyttä. Kummassakin uskonnossa uskonnollinen identiteetti on korostetun yhteisöllinen ja syvästi sidoksissa historiaan; pyhän tekstin pyhyys ymmärretään ja koetaan tulkintatraditiossa; aikakäsitys on sidoksissa liturgisiin sykleihin, joissa menneisyyden paradigmaattisten tapahtumien merkitykset aktivoituvat kokemukselliseksi realiteeteiksi; Jumalan kenosis toimii periaatteena, josta avautuu vastauksia niin etiikan kuin teodikean kysymyksiin; ihmiskuva korostaa vapaata tahtoa ja ihmisen vastuun merkitystä. Nämä yhteiset rakenteelliset seikat ja niiden sisältämät muut yhteneväisyydet ovat saaneet huomattavasti vähemmän huomiota osakseen kuin juutalaisuuden ja ortodoksinen kristinuskon väliset aatteelliset ja historialliset ongelmakohdat.

JOUNI TURTIAINEN

Israelin messias dialogin haasteena

Messias-usko samanaikaisesti sekä yhdistää että erottaa synagogan ja kirkon. Juutalaisuudessa perinteisesti korostetaan, että Messias on aina ”tuleva” – ei vielä tullut. Varhaisen kristinuskon muotoutumisessa ratkaiseva tekijä synagogan ja kirkon erossa oli juutalaiskristittyjen väite, että Jeesus Nasaretilaisessa Jumalan valtakunta oli jo tullut. Hänen ristinkuolemansa ja ylösnousemuksensa tulkittiin Vanhan testamentin messiaanisten lupauksen täyttymyksinä. Uskosta Jeesukseen Messiaana tuli varsin pian normatiivisen juutalaisuuden kannalta poikkeama, joka jätti kytevästä epäluulon ja kaunan kirkon ja synagogan välille. Kirkossa on kuitenkin aina ollut myös juutalaiskristittyjä. Siitä huolimatta heidän juutalaista identiteettiään ei kirkossa ole suvaittu, vaan kirkko on korostanut asemaansa ”uutena Israelina”, joka korvaa vanhan. Tällä korvausteologialla on ollut kauaskantoiset seuraukset kirkon ja synagogan suhteissa. Muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta epäluulo ja kyvyttömyys kohtaamiseen ovat kasvaneet molemmin puolin. Toisen maailmansodan jälkeinen kirkon teologia on mukautunut synagogan vaatimukseen pidättäytyä lähetystyöstä juutalaisten keskuudessa. On ollut pakko kysyä: kuinka oikeutettua on kieltää tämän päivän juutalaisilta se, minkä vuoksi alkukirkko syntyi nimenomaan juutalaisena liikkeenä?

TIMO VASKO

Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuodesta 1977
Euroopan luterilaisten kirkkojen kirkko ja juutalaisuus
-komission (LEKKJ) jäsenenä

Euroopan luterilaisten kirkkojen ja juutalaisuuden välisiin moniin teemoihin, haasteisiin ja ongelmiin paneutunut komissio Lutherische Europäische Kommission für Kirche und Judentum (LEKKJ) perustettiin 29.–30.3.1976 Christiansfeldissä Tanskassa. Suomen ev.lut. kirkon ulkomaanasiain toimikunta päätti

31.1.1977 arkkipiispa Martti Simojoen johdolla perustaa tarkoitusta varten kirkko ja juutalaisuus -työryhmän, ja kirkko myös virallisesti liittyi jäseneksi LEKKJ:iin vuoden 1978 alusta lukien. Artikkelissa tarkastellaan LEKKJ:n toiminnan vaiheissa tuottamaa dokumenttiaineistoa vuosina 2004–2011. Lähemmin valaistaan LEKKJ:n toimintaa seuraavissa kokouksissa teemoittain: Antisemitismi – Cluj-Napoca 2004. Israel: valtio, maa, kansa – Amsterdam 2005. Uskonnollinen identiteetti Euroopassa – 30-vuotisjuhlakokous Hannover 2006. Messiaaninen juutalaisuus – Oslo 2007. Kristillis-juutalaisesta dialogista nousevia näköaloja kasvatusta- ja koulutustoimintaan – Venetsia 2008. Kristittyjen ja juutalaisten varhaisia kohtaamisen malleja – Tallinna 2009. Antisemitismi itäisessä Euroopassa – Budapest 2010. Vanhan testamentin kristologinen hermeneutiikka – Helsinki 2011. Vuonna 2012 Suomen ev.lut. kirkon osallistuminen LEKKJ:n toimintaan järjestön tai kirkon edustajan välityksellä saavuttaa 35 vuoden etapin.

TIMO VASKO

Ekumeenisen "the Helsinki Research Group on Messianic
Theology (HRGMT)" -ryhmän teologinen perehtymismatka
Jerusalemiin 22.–29.6.2008 (LIITE)

Viiden hengen ekumeenisen ryhmän matkalla Jerusalemiin perehdyttiin eri kirkkokuntiin ja yhteisöihin kuuluvien hepreankielisten katolilaisten ja messiaanisten juutalaisten kanssa nykyiseen kokonaistilanteeseen. Tapaamisissa kuultiin heidän omia käsityksiään keskeisistä teologisista painopistealueista ja varsinkin messiaanisen liikkeen nykytilanteesta Israelissa. Jeesukseen Messiaana uskovien määrä Israelissa kaikki yhteisöt huomioon ottaen on viime vuosina lisääntynyt yli puolella ollen nyt n. 10 000. Koko maailmassa heitä on n. 150 000. Yhtäältä kirkollisesti suuntautuneiden s.o. heprealaiset katoliset ja muissa historiallisissa kirkoissa toimivat ja toisaalta Messiaaniset juutalaiset -liikkeen tiet ovat toisistaan varsin poikkeavia; jälkimmäinen haluaa kulkea omaa tietään, painottaa kristologiaa kristinuskon keskuksena (Jeesus on Kristus, Jumalan Poika; Jumala ja ihminen.) ja Raamattua (VT ja UT hepreankielellä) ainoana auktoriteettinaan; he eivät ole juurikaan kiinnostuneita esim. traditionaalisten vanhojen kirkkojen ekklesiologiasta, triniteettiopista tai kirkkojen uskontunnustuksista, koska ne ovat historiallisten kirkkojen luomuksia, jotka eivät nouse juutalaisheprealaisista juurista ja lähteistä, joita on luettava "Kristus-valossa". Eskatologinen painotus on merkittävä; luvut Room. 9-11 ovat tärkeitä. Kristuksen paluun odotetaan tapahtuvan lähitulevaisuudessa (Room. 11:25-26). Kristukseen uskovien juutalaisten identiteettiä koskevaa teologista problematiikkaa parhaillaan selkeytetään edelleen monissa yhteyksissä.

DANIEL WEINTRAUB

Juutalaisuus Suomessa

Suomen juutalainen asutus on Euroopan mittapuulla nuorta. Juutalaiset saapuivat Suomeen 1830-luvulta alkaen Venäjän armeijan sotilaina. Autonomian ajalla ei Suomessa käytössä olleiden Ruotsinvallan aikaisten juutalaislakien mukaan saanut asua juutalaisia. Niinpä juutalaisilla ei ollut Suomessa virallista asemaa. Tästä huolimatta alkoi juutalaisten seurakunnallinen järjestäytyminen jo 1800-luvun puolivälin tienoilla. Vuosisadan jälkipuoliskolla alkoi myös keskustelu juutalaisten aseman virallistamisesta. Suomen itsenäistymisen jälkeen juutalaiset saivat nopeasti kansalaisyhteisyydet, ja Suomessa asuvat juutalaiset alkoivat muuttua suomalaisiksi juutalaisiksi. Sotavuosina Suomen juutalaisten historia eroaa merkittävästi muiden Hitlerin Saksan kanssa tekemisiin joutuneiden maiden juutalaisten kohtaloista. Toisen maailmansodan jälkeen Suomenkin juutalaiset jakoivat sympatiansa niin kotimaansa Suomen kuin vastaperustetun Israelin valtion kesken. He myös sekularisoituivat samaan tahtiin muiden suomalaisten kanssa. Assimiloitumisen vastapainoksi on maahan viimeisten 25 vuoden aikana muuttanut runsaasti juutalaisia ennen kaikkea Israelista ja Venäjältä. Suomen juutalaisten tulevaisuus näyttää tänään vakaalta.

KATJA-MAARIA VILÉN

Jews for Jesus ja Jews for Judaism Yhdysvalloissa vuosina 1985–2006

Tein yleisen kirkkohistorian pro gradu -tutkielmani Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnasta aiheesta ”Taistelu juutalaisista sieluista: Jews for Jesus ja Jews for Judaism vuosina 1985–2006”. Käsittelin siinä juutalaislähetystä tekevää messiaanista juutalaista organisaatiota nimeltä Jews for Jesus ja sen vastavoimaksi syntynyttä vastalähetystyö-organisaatiota Jews for Judaism, jonka toiminnan päämääränä oli ennaltaehkäistä juutalaisten kääntymistä pois traditionaalisesta juutalaisuudesta. Nämä vastakkaiset päämäärät aiheuttivat konfliktin organisaatioiden välille. Tutkin tämän ristiriidan taustalla vaikuttaneita ideologioita sekä organisaatioiden toimintaa käytännössä erityisesti vuosina 2001–2006 käydyn maailmanlaajuisen Behold Your God -kampanjan yhteydessä.